

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om medling vid brott och i vissa tvister

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om medling vid brott och i vissa tvister ändras. Skyldigheten att ordna medlingstjänster koncentreras till Institutet för hälsa och välfärd och tillsynen över ordnande av medlingsverksamhet ska utföras av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovår-

den. I bestämmelsen om ändringssökande görs det vissa preciseringar, och därutöver förtydligas vissa av medlingsbyråns skyldigheter.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2016.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 INLEDNING.....	3
2 NULÄGE	3
2.1 Lagstiftning och praxis.....	3
2.2 Bedömning av nuläget	5
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	6
3.1 Koncentrering av skyldigheten att ordna medlingstjänster	6
3.2 Bestämmelser om tillsyn över ordnande av medlingstjänster	7
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	8
4.1 Ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för myndigheterna	8
4.2 Andra samhälleliga konsekvenser.....	9
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	9
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	10
DETALJMOTIVERING	11
1 LAGFÖRSLAG	11
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	16
3 IKRAFTTRÄDANDE	16
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	16
LAGFÖRSLAG	18
Lag om ändring av lagen om medling vid brott och i vissa tvister	18
BILAGA	22
PARALLELLTEXT	22
Lag om ändring av lagen om medling vid brott och i vissa tvister	22

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Vid den medling som avses i lagen om medling vid brott och i vissa tvister (1015/2005, nedan medlingslagen) är det fråga om en avgiftsfri tjänst där det ordnas möjlighet för den misstänkte och brottsoffret att genom en opartisk medlares förmedling mötas i förtrolighet för att behandla de psykiska och materiella skador som ett brott orsakat offret och att på egen hand försöka komma överens om åtgärder för att gottgöra dessa skador. När det bedöms om ett brott är lämpligt för medling eller inte ska tillvägagångssättet, förhållandet mellan den misstänkte och brottsoffret samt övriga omständigheter som helhet beaktas. Medling kan även tillämpas i sådana tvister där åtminstone en part är en fysisk person. I fråga om medling i tvister gäller i tillämpliga delar vad som i medlingslagen föreskrivs om medling vid brott.

Enligt den gällande medlingslagen är regionförvaltningsverken skyldiga att ordna medlingstjänster. Deras praxis i fråga om styrning och tillsyn har varierat, vilket har tagit sig uttryck som en splittring vid genomförandet av medlingsverksamheten och försatt klienterna i en inbördes ojämlik ställning. För att rätta till dessa missförhållanden föreslås det i propositionen att skyldigheten att ordna tjänsterna koncentreras till en myndighet. Det föreslås att den myndighet som ansvarar för att ordna tjänsterna ska vara Institutet för hälsa och välfärd som har skött statistikföringsuppgifter och forsknings- och utvecklingsuppgifter i anslutning till medling i enlighet med det resultatavtal som ingåtts med social- och hälsovårdsministeriet. Dessutom föreslås det att Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (nedan Valvira) ska ansvara för tillsynen över ordnandet av medlingstjänster.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Medlingslagen trädde i kraft den 1 januari 2006. Medling har dock i Finland genomförts som frivilligarbete sedan 1980-talet. Numera

är medling vid brott och i tvister ett förfarande som bygger på frivillighet och regleras i lag och som baserar sig på de mänskliga rättigheterna och de grundläggande fri- och rättigheterna samt på värdena och principerna inom restorativ, dvs. korrigeringande rätt. Enligt regeringsprogrammet främjas i syfte att påskynda rättegångsförfarandet användningen av medling som tvistlösningsmetod i olika brottmål och tvistemål.

Den allmänna ledningen, styrningen och övervakningen av medlingsverksamheten ankommer på social- och hälsovårdsministeriet. För styrningen, tillsynen och utvecklandet på riksnivå av medlingsverksamheten finns i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet en delegation för medling vid brott som tillsätts av statsrådet för tre år i sänder. Närmare bestämmelser om delegationens uppgifter och sammansättning utfärdas genom förordning av statsrådet.

Regionförvaltningsverken är enligt den gällande lagen skyldiga att ordna medlingstjänster. Enligt 7 § i medlingslagen är regionförvaltningsverket skyldigt att ordna medlingsverksamhet så att tjänsten är tillgänglig och ändamålsenligt genomförd inom verkets hela verksamhetsområde. Tjänsteleverantören kan vara en kommun eller någon annan offentlig eller privat aktör som regionförvaltningsverket ingår ett uppdragsavtal med. Regionförvaltningsverken styr, handleder och övervakar medlingsbyråerna vid tillhandahållandet av medlingstjänster och ska nationellt och lokalt sörja för ordnandet av kompletterande utbildning för personer som deltar i medlingsverksamhet. Dessutom ansvarar regionförvaltningsverken för fördelningen till medlingsbyråerna av den ersättning som staten beviljar för ordnande av medlingstjänster och övervakar användningen av detta anslag.

Vid utgången av 2013 fanns det i Finland 19 tjänsteleverantörer som ordnade medlingstjänster. En del av medlingsbyråerna har dessutom upprättat olika typer av filialer. Vid en medlingsbyrå ansvarar den person som är ansvarig för medlingsverksamheten för planering, utvecklande och ändamålsenligt genomförande av verksamheten, och medlings-

handledaren handleder och övervakar medlarnas verksamhet.

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (nedan Stakes) och senare Institutet för hälsa och välfärd har sedan medlingslagen trädde i kraft årligen samlat in statistiska uppgifter om medling och offentliggjort en statistikrapport om dem. Uppgiften har ursprungligen haft samband med Stakes och Institutet för hälsa och välfärds uppgifter som statistikmyndighet. Från och med 2008 har social- och hälsovårdsministeriet genom ett resultatavtal gett Stakes och senare Institutet för hälsa och välfärd i uppgift att samordna det riksomfattande arbetet med att utveckla medling, att föra statistik över medling och att ansvara för uppföljning av och forskning om medlingsverksamhet. Institutet för hälsa och välfärd har t.ex. ansvarat för insamlingen och analyseringen av statistiska uppgifter om medling samt producerat handböcker och broschyrer om medling avsedda för tjänsteleverantörerna. Dessutom har Institutet för hälsa och välfärd bl.a. ansvarat för ordförandeskapet i delegationen för medling vid brott, skött den riksomfattande kommunikationen om medling och för olika publikationer producerat artiklar om medling. Institutet för hälsa och välfärd har även upprätthållit ett utbildningsnätverk för medling, dvs. en internetbaserad arbetsmiljö för medlingsaktörernas interna kommunikation och gemensamma utveckling, ordnat årliga konferenser och utvecklingsdagar för medlingspersonal i samarbete med regionförvaltningsverken samt utbildat medlingspersonal särskilt om medling vid våld i närrelationer och vid familjevåld. Institutet för hälsa och välfärd har deltagit i det nationella, nordiska och internationella forsknings- och utvecklingsarbetet om medling.

Medlingsverksamhet som bygger på lagen har bedrivits i åtta år. När medlingslagen bereddes bedömde man att ca 12 000 fall kommer att behandlas vid medling varje år, om verksamheten är välorganiserad och samarbetet mellan medlingsbyråerna och myndigheterna fungerar. Antalet fall var som högst 2011 då sammanlagt 13 240 brott- och tvistemål lämnades till medling. Enligt statistiska uppgifter från Institutet för hälsa och välfärd

gick sammanlagt 11 586 fall till medling 2013, vilket är 12,5 procent mindre än 2011. Av dessa var ca 4 procent tvistemål. Den svaga nedgången i antalet fall som lämnats till medling beror sannolikt på att antalet brott som kommit till polisens kännedom har minskat. Andra orsaker kan vara att medlingstjänsternas verksamhetsområden har omorganiserats och att detta har medfört ändringar, att de brott som polisen utreder inte lämpar sig för medling samt att polisens och åklagarens egen praxis vid lämnande till medling varierar. Dessutom kan myndigheternas tillgängliga alternativ att begränsa förundersökningen och hänvisa till skriftligt förfarande ha lett till att antalet initiativ minskat.

År 2013 lämnades 2,4 procent av alla brott mot strafflagen som polisen fick kännedom om till medling. De olika regionförvaltningsverkens områden avviker dock från varandra: flest brottmål hänvisades till medling inom Regionförvaltningsverket i Lappland (3,8 procent) och minst inom Regionförvaltningsverket i Södra Finland (1,9 procent). Det bör dock påpekas att det totala antalet brott som polisen fått kännedom om inkluderar även brott som inte lämpar sig för den medling som avses i medlingslagen, såsom ekonomiska brott eller narkotikabrott. Kvantitativt sett flest fall lämnades till medling inom Regionförvaltningsverket i Södra Finlands område (4 197 initiativ, dvs. ca 36 procent av alla fall som lämnades till medling).

Medlingens resultat kan påverka parternas rättsliga ställning i de olika faserna av straffprocessen. En eventuell förlikning eller ett avtal i ärendet kan utgöra en grund för att begränsa förundersökningen, låta bli att väcka åtal, avstå från att döma ut straff eller döma ut ett lindrigare straff samt för att tillämpa en lindrigare straffskala och ändra straffarten. Polis- och åklagarmyndigheterna bedömer varje helhet från fall till fall och beslutar självständigt vilken betydelse de ger medling och förlikning vid straffprocessen. Med tanke på parterna är det vid medling däremot främst fråga om att aktivt delta i behandlingen och avgörandet av händelserna i anslutning till brottet eller tvistemålet, att gottgöra offret och att hjälpa förövaren och offret att återgå till att vara fungerande sam-

hållsmedlemmar samt att stärka samhällsvärdena.

Enligt medlingslagen ankommer den allmänna övervakningen av medlingsverksamheten på social- och hälsovårdsministeriet, men i lagen finns det inga närmare bestämmelser om tillsyn. Under den tid som lagen har varit i kraft har social- och hälsovårdsministeriet fått några enskilda klagomål som har gällt antingen innehållet i medlingstjänsten eller utnämmandet av en person till frivillig medlare.

2.2 Bedömning av nuläget

Enligt medlingslagen är uppgifterna och ansvaret i fråga om medling vid brott och i tvistemål fördelade på social- och hälsovårdsministeriet, delegationen för medling vid brott, de olika regionförvaltningsverken, medlingsbyråerna och medlarna. Dessutom har Institutet för hälsa och välfärd skött statistikföringsuppgifter och forsknings- och utvecklingsuppgifter i enlighet med det resultatavtal som ingåtts med social- och hälsovårdsministeriet. Av den förfrågan som våren 2014 riktades till tjänsteleverantörerna, regionförvaltningsverken, Institutet för hälsa och välfärd och organisationer inom medlingsbranschen och av annan respons på medling har det framgått att den nuvarande förvaltningen upplevs vara överskådlig och ha alltför många faser. Den förvaltningsmässiga splittringen har orsakat problem vid ordnandet av enhetliga medlingstjänster och i aktörernas ömsesidiga samarbete, vilket har försvårat det övergripande utvecklandet av verksamheten.

Att förvaltningen av medlingsverksamheten är utspridd på många olika aktörer har återspeglats negativt i medlingsverksamheten. Detta har märkts bl.a. som brister i verksamhetens planmässighet, dvs. enhetliga praxis har inte i tillräcklig utsträckning utvecklats, och uppgiftsområdena, ansvarsförhållandena och samarbetet mellan aktörerna har delvis varit oklara. På grund av splittringen i förvaltningen har inte heller moderna elektroniska metoder för datahantering kunnat utvecklas och utnyttjas till fullo vid medlingsverksamheten. Den utbildning i medling som har ordnats av regionförvaltningsverken,

tjänsteleverantörerna och i någon mån av Institutet för hälsa och välfärd har i fråga om planering och utvecklande varit varken långsiktig eller målinriktad.

Faktumet att skyldigheten att ordna medlingstjänster är fördelad på flera olika regionförvaltningsverk har gett upphov till särskilt mycket kritik. Enligt den erhållna responsen varierar regionförvaltningsverkens styrnings- och tillsynspraxis, vilket märks som en splittring i genomförandet av medlingsverksamheten. Inom de olika regionförvaltningsverkens verksamhetsområden har egna verksamhetsmodeller och anvisningar utarbetats i stället för att riksomfattande enhetliga praxis skulle ha skapats. Regionförvaltningsverken har varierande resurser till sitt förfogande för styrning av medlingsverksamheten, vilket försätter både tjänsteleverantörerna och de som deltar i medlingen i en inbördes ojämlig ställning. Längden på uppdragsavtalen om tillhandahållande av medlingstjänster har varierat, och att uppdragsavtalen och arbetsvillkoren avviker från varandra har orsakat att medlingsbyråernas personal har känt att de inte behandlas lika. Medlingstjänsterna har inte heller ur klienternas synvinkel varit tillräckligt enhetliga, och olägenheterna har i viss mån återspeglats sig även i samarbetet med andra myndigheter. En del av dem som gett respons anser däremot att en av fördelarna med att regionförvaltningsverken är skyldiga att ordna tjänster är att regionala skillnader beaktas.

Den roll Institutet för hälsa och välfärd spelar i medlingens uppgiftsområde har delat åsikterna. Förvirring har förorsakats av att Institutet för hälsa och välfärd har haft en framträdande roll vid styrningen av medlingsverksamheten, även om institutet enligt medlingslagen inte har några som helst uppgifter i anslutning till medling. En del av dem som gett respons har även upplevt att social- och hälsovårdsministeriet har velat överföra den styrningsuppgift som ministeriet har enligt lagen till Institutet för hälsa och välfärd. Av responsen framgår det däremot också att en del anser att Institutet för hälsa och välfärds kunskaper vid styrningen och utvecklandet av medlingsverksamheten inte har utnyttjats och att institutets uppgifter bör fastställas i medlingslagen.

Flera av dem som gett respons upplever att social- och hälsovårdsministeriet och delegationen för medling vid brott som finns i anslutning till ministeriet inte har uppfyllt sina uppgifter. Ministeriets ledning och styrning anses vara alltför obetydlig, och delegationen anses inte ha dragit upp tillräckliga riktlinjer för medling eller åtminstone inte ha sett till att de genomförs. Av responsen framgår det även att en del av dem som svarat anser att medlingsverksamheten inte bör höra till social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde utan till justitieministeriets. Detta har motiverats med att medling framför allt har setts som en del av rättssystemet och med att den besparing medling innebär främst märks inom åklagar- och domstolsväsendet, dvs. inom justitieministeriets förvaltningsområde. En del av dem som svarat har däremot påpekat att det vid medlingsverksamhet är fråga om ett förfarande som uttryckligen avviker från en rättsprocess och som har ett nära samband med social- och välfärdstjänsterna samt en viktig uppgift när det gäller att förebygga utslagning och stödja samhörighet. Enligt dem genomförs medlingens restaurativa värden bättre om de sorterar under social- och hälsovårdsministeriet än under justitieministeriet.

Enligt medlingslagen ankommer den allmänna övervakningen av medlingsverksamheten på social- och hälsovårdsministeriet, men i lagen finns det inga närmare bestämmelser om tillsyn. Bestämmelserna i medlingslagen behöver till denna del preciseras.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Koncentrering av skyldigheten att ordna medlingstjänster

Det har bedömts om medlingslagen ska höra till justitieministeriets förvaltningsområde i stället för till social- och hälsovårdsministeriets, såsom en del av dem som gett respons har föreslagit. Detta kan dock inte anses ändamålsenligt med beaktande av medlingens sociala betydelse och karaktär som framför allt en samhällelig tvistlösningsmetod. Dessa egenskaper kommer sannolikt att

försvagas om medling görs till en nära anknuten del av det straffrättsliga systemet.

På grund av de problem som beskrivs i föregående kapitel har utgångspunkten i bedömningen av ändringsbehoven i anslutning till medlingslagen varit att förvaltningen av medlingsverksamheten ska ordnas centraliserat så att styrningen av verksamheten är enhetlig. En koncentrerad förvaltning underlättar avtalandet om och genomförandet av gemensamma riktlinjer för medling samt ger medling en starkare image och ökar därigenom kännedomen om medling och främjar att ärenden lämnas till medling. På detta sätt kan man stärka medlingens ställning i det finska systemet för socialservice och i det finska rättssystemet. En centraliserad förvaltning utjämnar även ojämlikheten mellan olika områden och ökar således likabehandlingen av dem som deltar i medling i landets olika delar. Dessutom underlättar koncentrationen samarbetet mellan de olika myndigheterna i ärenden som gäller medlingslagen.

De erfarenheter som man i Norge har av att centralisera förvaltningen av medling ger stöd till vad som nämns ovan. I Norge stiftade man redan 1991 en lag om medling, som första land i världen. Medlingsverksamheten var till en början oenhetlig och den var föremål för mycket kritik. För att utveckla och förenhetliga medlingstjänsterna och etablera medlingens roll koncentrerades förvaltningen av medling 1998 till centralbyrå för medling (Konfliktrådet), som finns i samband med justitieministeriet. Enligt erfarenheterna i Norge har koncentrationen stärkt medlingsverksamhetens ställning och fått de övriga myndigheterna att bli övertygade om medlingens betydelse vid minskandet av brottslighet. Arbetstagarna på lokalnivå har varit nöjda med den tydliga förvaltningsmodellen som har möjliggjort att praxis i anslutning till medling har förenhetligats. På detta sätt har man genom koncentrationen uppnått fördelar även på individnivå.

I Finland innebär en koncentration av förvaltningen i praktiken att en enda aktör ansvarar för ordnandet av medlingstjänster på riksomfattande nivå och för styrningen av medlingsverksamheten. De tjänsteleverantörer som hörts har i stor utsträckning understött en sådan modell för en centraliserad

förvaltning och sett den som en lösning på den nuvarande förvaltningen som är oenhetlig, tung och har många faser. Man har som alternativa sätt att genomföra en centraliserad förvaltning övervägt att koncentrera skyldigheten att ordna medlingstjänster antingen till ett regionförvaltningsverk eller till Institutet för hälsa och välfärd.

För en koncentrerad av skyldigheten att ordna tjänster till ett regionförvaltningsverk talar faktumet att medling är en naturlig del av regionförvaltningsverkens uppgiftsområde och att ett regionförvaltningsverk fungerar som regional rättsskyddsmyndighet. Regionförvaltningsverken har lång erfarenhet av medlingsverksamhet och ett nätverk av verksamhetsställen som täcker hela landet, vilket innebär att organisationen till denna del skulle vara färdig. Även medlingens branschövergripande karaktär blir beaktad, eftersom man vid regionförvaltningsverken sköter flera olika ministeriers ärenden. Enligt responsen från regionförvaltningsverken vill de att skyldigheten att ordna medlingsverksamhet kvarstår hos dem.

I propositionen föreslås det dock att skyldigheten att ordna medlingstjänster koncentreras till Institutet för hälsa och välfärd. Institutet för hälsa och välfärd är en riksomfattande myndighet som är underställd social- och hälsovårdsministeriet och som redan i nuläget aktivt deltar i utvecklandet av medlingsverksamheten. Medling vid brott och tvister har starka sociala dimensioner, och enligt 1 § i lagen om Institutet för hälsa och välfärd (668/2008) ingår i institutets verksamhetsområde bl.a. främjande av befolkningens välfärd, förebyggande av sociala problem och utveckling av socialvården och dess service. Uppgiften passar bra in i Institutet för hälsa och välfärds nya organisationsmodell, där en avdelning, styr, ordnar och producerar statliga social- och hälsovårdstjänster och svarar för den myndighetsverksamhet som hör till det egna uppgiftsområdet. En koncentrerad av skyldigheten att ordna medling till avdelningen i fråga möjliggör också positiva synergieffekter för utvecklandet av ett informationssystem för medlingen. Det är viktigt att utvecklandet av detta system sker i samarbete med vissa andra projekt som gäller informationssystem

och som pågår inom statsförvaltningen. Ett exempel på sådana är projektet för att utveckla ärende- och dokumenthanteringen inom åklagarväsendet och vid de allmänna domstolarna (AIPA), som den nya avdelningen vid Institutet för hälsa och välfärd utöver medlingen också har andra kontaktytor till.

Institutet för hälsa och välfärd har gedigna kunskaper om medling, och de har hittills delvis inte utnyttjats. Genom att koncentrera skyldigheten att ordna medlingstjänster till Institutet för hälsa och välfärd kan forskningsdata om medling och kunskaper som erhållits vid utbildning tillämpas direkt vid medlingsverksamheten. Den övriga datareserven inom social- och hälsovården utgör ett stöd för beslutsfattande om medling, och institutets branschövergripande sakkunskaper kan också utnyttjas vid medlingsverksamheten. Den erhållna responsen om medling stöder dessutom till största delen alternativet att ansvaret för att ordna tjänster koncentreras till Institutet för hälsa och välfärd.

3.2 Bestämmelser om tillsyn över ordnande av medlingstjänster

I medlingslagen finns det inga egentliga bestämmelser om tillsyn, även om den allmänna övervakningen av medlingsverksamheten enligt lagen ankommer på social- och hälsovårdsministeriet. Dessutom övervakar regionförvaltningsverken i praktiken den verksamhet som de som tillhandahåller medlingstjänster bedriver och hur tjänsteleverantörerna använder det anslag som är avsett för medlingsverksamhet. För förvaltningen av medling behövs det dock en aktör som vid behov tar ställning till t.ex. klagomål som gäller ordnande av medlingstjänster.

Medling är under social- och hälsovårdsministeriets allmänna styrning framför allt en social- och hälsovårdstjänst. Ur denna synvinkel är det naturligt att samma aktör som i övrigt övervakar social- och hälsovården övervakar ordnandet av medlingsverksamheten. På riksnivå är denna myndighet Valvira.

Det föreslås att Valvira ska utöva tillsyn över skyldigheten att ordna medlingstjänster. På grund av karaktären hos ärendet som övervakas och syftet med övervakningen är

det tillräckligt att övervakningen sker i efterhand och baserar sig på klagomål. Tillämpliga är bestämmelserna om förvaltningsklagan i 8 a kap. i förvaltningslagen (434/2003), vilka trädde i kraft den 1 september 2014.

Att Valvira ska utöva tillsyn över ordnandet av medlingstjänster innebär att en ny myndighet inkluderas i medlingsverksamheten, vilket inte uppfyller önskemålen från dem som gett respons om att förvaltningen bör förenklas och att antalet myndigheter som deltar i verksamheten reduceras. Det måste dock i lagen finnas en uttrycklig bestämmelse om tillsyn över ordnandet av medlingstjänster, och ingen av aktörerna enligt den gällande lagen är lämpad för denna uppgift. Dessutom ska det beaktas att Valviras roll i fråga om medlingens uppgiftsområde är mycket begränsad och att den i praktiken sannolikt blir mycket obetydlig.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för myndigheterna

I nuläget använder regionförvaltningsverken och statens ämbetsverk på Åland till uppgifter enligt medlingslagen sammanlagt ca 2,77 årsverken, medan det vid Institutet för hälsa och välfärd används 1,2 årsverken för medling. Att skyldigheten att ordna medlingstjänster koncentreras till Institutet för hälsa och välfärd medför nya uppgifter för institutet och förutsätter att det får mer resurser. Enligt Institutet för hälsa och välfärds bedömning borde det för uppgiften ha sammanlagt 3,5 årsverken. Detta innebär en besparing på 0,47 årsverken jämfört med nuläget, när man beaktar de årsverken som sammanlagt används för medling vid regionförvaltningsverken, på Åland och vid Institutet för hälsa och välfärd. En koncentration innebär dessutom besparingar i och med att de administrativa stöduppgifterna i anslutning till skyldigheten att ordna tjänster i fortsättningen sköts vid en myndighet, vilket effektiviserar verksamheten.

Det föreslås att Valvira ska utöva tillsyn över ordnandet av medlingsverksamheten. Behovet av tillsyn kan antas vara obetydligt,

särskilt då avsikten är att tillsynen inte är planmässig utan att den baserar sig på klagomål. Enligt bedömningarna kommer det att för behandling lämnas in högst ett par klagomål per år, och därför har propositionen inga betydande ekonomiska konsekvenser för Valviras ekonomi. Det är därför inte nödvändigt att det vid verket inrättas nya tjänster för tillsynsuppgifterna.

För att trygga den behövliga finansieringen för skötseln av regionförvaltningsverkens uppgifter enligt medlingslagen är det nödvändigt att till Institutet för hälsa och välfärd överföra två årsverken, dvs. ca 150 000 euro. Ställning i frågan tas vid rambeslutsprocessen våren 2015 och i budgetprocessen för år 2016.

En koncentration av skyldigheten att ordna medlingstjänster kan beräknas göra samarbetet mellan myndigheterna effektivare och smidigare i medlingsärenden. Enligt den erhållna responsen har polis- och åklagarmyndigheterna i och med att det saknats en centralmyndighet för medling inte alltid vetat vilken aktör de ska ta kontakt med i medlingsfrågor. I fortsättningen är det Institutet för hälsa och välfärd som avtalar om gemensam praxis och annat centraliserat samarbete med polis- och åklagarmyndigheterna och andra myndigheter, såsom ministerierna och statistikmyndigheterna, samt med aktörer inom tredje sektorn. En koncentration förtydligar och underlättar i betydande grad även det internationella samarbetet inom medlingsbranschen, eftersom en och samma myndighet i fortsättningen företräder den finska brottsmedlingen i internationella sammanhang.

Det effektivare myndighetssamarbetet märks i praktiken som en ökning av antalet initiativ till medling. Dessutom kan antalet initiativ till medling beräknas öka i och med att under ledningen av en centralmyndighet stärks medlingens image och den blir mer känd, och till följd av detta söker även parterna allt oftare självmant medling. Att brott och tvistemål i större utsträckning än tidigare lämnas till medling innebär en besparing av samhällets medel jämfört med att ärendena behandlas av förundersöknings- eller åklagarmyndigheterna eller vid domstol. Enligt Rättspolitiska forskningsinstitutets utredning

uppgick statens kostnader för att kontrollera brottsligheten till ca 1,7 miljarder euro 2013. Största delen av kostnaderna uppkommer redan tidigare under straffprocessen eller innan processen inleds vid tillsyns- och förundersökningsmyndigheterna. Det medför alltså betydande besparingar för samhället om medling leder till att förundersökning inte behöver inledas eller att den avslutas eller att åtal inte väcks. Ju tidigare medlingen avbryter straffprocessen, desto större blir besparingarna.

4.2 Andra samhälleliga konsekvenser

Det primära syftet med medling är att den ska tjäna enskilda personer. Medlingstjänsternas innehåll och kvalitet har dock varierat i olika delar av landet, eftersom regionförvaltningsverkens praxis vid styrningen av medling har avvikit från varandra. Genom att koncentrera skyldigheten att ordna tjänster till Institutet för hälsa och välfärd strävar man framför allt efter att förenhetliga styrningen av medling och trygga tillgången till medlingstjänster av hög kvalitet i hela landet. Detta förbättrar medborgarnas likställighet, eftersom en centralmyndighet i fortsättningen ser till att den praxis som ska iakttas vid medlingstjänsterna inte utan orsak varierar beroende på tjänsteleverantören.

En koncentrerad av skyldigheten att ordna tjänster kan beräknas ha konsekvenser även för förebyggandet av utslagning. Undersökningar visar att medling minskar återfallsbrottslighet främst i fråga om unga och erbjuder en möjlighet att utveckla en ung persons ansvarskänsla och avbryta en begynnande brotts spiral. Ju effektivare medling tillämpas på brott som begåtts av unga och ju högre kvalitet medlingen har, desto sannolikare är det att unga som deltagit i medling inte längre gör sig skyldiga till nya brott.

En medlingsverksamhet som styrs effektivare än i nuläget och där värdena och principerna inom den restaurativa rätten betonas, kan även mer allmänt beräknas ha konsekvenser för människors välmående. Parterna i medlingen anser ofta att de lösningar för att ersätta skadorna, förbättra relationerna och iakttä gemensamma normer som de själva framfört är bindande och moraliskt förplik-

tande. Avtalen fullgörs i nästan 90 procent av fallen. Ersättning av materiella skador som orsakats av brott har med tanke på offrets återhämtning från brottet både ekonomisk och psykisk betydelse.

5 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet samt i den arbetsgrupp som bereder lagändringen (STM035:00/2014). I arbetsgruppen har utöver social- och hälsovårdsministeriet även deltagit företrädare för justitieministeriet, finansministeriet, åklagarväsendet, Polisstyrelsen, regionförvaltningen, Institutet för hälsa och välfärd och tjänsteleverantörerna. Arbetsgruppens mandatperiod varade från den 2 april till den 30 september 2014.

Arbetsgruppen har haft till uppgift att lägga fram ett förslag till de behövliga ändringarna av medlingslagen och statsrådets förordning om medling vid brott och i vissa tvister (267/2006, nedan medlingsförordningen) i anslutning till ordnandet av en centraliserad förvaltning av medlingsverksamheten, tillsynen över medlingsverksamheten och ordnandet av den samt förvaltningsförfarandena i fråga om medlingsverksamheten, dvs. främst bestämmelserna om ändringssökande. Arbetsgruppens förslag skulle även gälla finansieringen av den centraliserade förvaltningen och andra resurser. Dessutom skulle arbetsgruppen bedöma grunderna för utdelning av det anslag som statsrådet beviljar för medlingsverksamhet, ordnandet av utbildning för yrkesutbildad personal och frivilliga medlare samt ett enhetligt utvecklande av datasystem. De sistnämnda frågorna har behandlats i arbetsgruppens slutrapport. Arbetsgruppen har under beredningen hört tjänsteleverantörer som ansvarar för ordnande av medlingsverksamhet och delegationen för medling vid brott.

Förslaget sändes den 1 oktober 2014 på remiss till sammanlagt 61 instanser. Remissinstanserna representerade statliga myndigheter och inrättningar, tjänsteleverantörer och andra aktörer som är intresserade av denna medlingsverksamhet. Dessutom har utkastet till proposition funnits på ministeriets webb-

plats för utlåtanden. Sammanlagt lämnades 54 utlåtanden.

I utlåtandena togs det framför allt ställning till huruvida skyldigheten att ordna medlingstjänster ska överföras från regionförvaltningsverken till Institutet för hälsa och välfärd enligt vad som föreslås i propositionen. Av remissinstanserna ansåg 23 att skyldigheten att ordna medlingstjänster ska koncentreras till Institutet för hälsa och välfärd på de grunder som anförs i propositionen. Denna lösning understöddes framför allt av flera tjänsteleverantörer, flera medlingsbyråer, vissa statliga myndigheter samt organisationer inom medlingsbranschen. Av remissinstanserna var 10 av den åsikten att förslaget att koncentrera skyldigheten att ordna medlingstjänster är bra, men att det vore bättre om ett regionförvaltningsverk och inte Institutet för hälsa och välfärd hade ansvaret för att ordna medlingsverksamheten. Av denna åsikt var bl.a. några tjänsteleverantörer, några medlingsbyråer samt vissa statliga myndigheter. Sju remissinstanser — i huvudsak regionförvaltningsverken — motsatte sig en ändring av skyldigheten att ordna medlingstjänster, och 14 instanser tog inte ställning till överföringen av ansvaret att ordna medlingstjänster. Dessutom önskade två remissinstanser att skyldigheten att ordna medlingstjänster för Ålands del ska förbli hos statens ämbetsverk på Åland.

Utifrån utlåtandena har det inte kommit fram något som skulle ge orsak att ändra förslaget att koncentrera skyldigheten att ordna medlingstjänster till Institutet för hälsa och välfärd. Målet med propositionen är uttryckligen att koncentrera förvaltningen, och därför föreslås det inte att någon separat aktör ska ha ansvaret för ordnandet av medlingstjänster på Åland. I några av remissvaren lyf-

tes dessutom fram att det i det projekt för utredning av central- och regionalförvaltningens ämbetsverk som tillsatts av finansministeriet för närvarande utreds olika alternativ för en totalreform av central- och regionalförvaltningen och att inga ändringar om skyldigheten att ordna medlingstjänster bör föreslås innan projektets förslag är klara. Koncentreringen av skyldigheten att ordna medlingstjänster anses dock ha så stor betydelse med tanke på medlingsverksamheten att det inte finns några förutsättningar för att vänta på att projektet ska bli färdigt.

I remissvaren uttrycktes i viss mån åsikter också om övriga bestämmelser som föreslås i propositionen. På basis av remissvaren har bestämmelsen om ändringssökande och ikraftträdande bestämmelsen ändrats. I en del av utlåtandena önskades också sådana ändringar i medlingslagen som inte är möjliga att genomföra i samband med denna lagändring, främst på grund av tidtabellen. Dessa gällde t.ex. grunderna för fördelningen av den ersättning som betalas av statens medel till tjänsteleverantörerna och intervallet mellan betalningarna.

6 Samband med andra propositioner

En regeringsproposition som gäller en totalrevidering av kommunallagen (365/1995) kan vara under behandling i riksdagen samtidigt som denna proposition. I denna proposition föreslås att det i 8 § 1 mom. 1 punkten i medlingslagen hänvisas till 2 § 2 mom. i kommunallagen. Om kommunallagen ändras, måste den föreslagna hänvisningen i medlingslagen ändras på motsvarande sätt.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

7 §. *Skyldighet att ordna tjänster.* Enligt den gällande paragrafen är regionförvaltningsverket skyldigt att ordna medlingsverksamhet så att tjänsten är tillgänglig och ändamålsenligt genomförd inom verkets hela verksamhetsområde. Paragrafen ändras så att skyldigheten att ordna medlingsverksamhet överförs från regionförvaltningsverken till Institutet för hälsa och välfärd och ansvarsområdet är hela landet. En koncentring av skyldigheten att ordna tjänster gör styrningen av medlingsverksamheten enhetligare och skapar enhetlig praxis i olika delar av landet, vilket ger klienterna jämlika möjligheter att få medlingstjänster av hög kvalitet oberoende av bostadsort.

Att skyldigheten att ordna tjänster koncentreras till Institutet för hälsa och välfärd innebär i praktiken att Institutet för hälsa och välfärd ingår de avtal om tillhandahållande av medlingstjänster som avses i 8 § i medlingslagen med en kommun eller en annan offentlig eller privat tjänsteleverantör. Institutet för hälsa och välfärd ska se till tjänsternas regionala omfattning och att tjänsterna är ändamålsenligt genomförda. Som uppdragsgivare när det gäller avtal om medlingstjänster är Institutet för hälsa och välfärd således förutom berättigat även skyldigt att styra och utöva tillsyn över tjänsteleverantörernas och därmed även medlarnas verksamhet. Förutom att tillsynen är av allmän karaktär och förebyggande baserar den sig även på klagomål. På klagomål tillämpas bestämmelserna om förvaltningsklagan i förvaltningslagens nya 8 a kap. (368/2014). Enligt bestämmelserna får klagan anföras över att en myndighet, den som är anställd hos en myndighet eller någon annan som sköter en offentlig förvaltningsuppgift har förfarit lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet. Den som är ansvarig för medlingsverksamheten, medlingshandledaren och medlaren har alla ansetts vara personer som utövar offentlig makt (LaUB 13/2005 rd, s. 6) och enligt förarbetena till ändringen av förvaltningslagen (RP 50/2013 rd, s. 24) bör lagstridighet uppfattas i vid bemärkelse och kan bedömas ut-

ifrån de krav på god förvaltning som anges i 21 § i grundlagen. Grund för förvaltningsklagan kan således vara t.ex. att medlaren är partisk eller uppför sig osakligt.

I enlighet med förvaltningslagen får var och en anförda klagan över en medlingstjänsts innehåll, men i praktiken är det mycket exceptionellt att klagan anföras av någon annan än en part i medlingen. Om Institutet för hälsa och välfärd anser att klagan är motiverad kan institutet i fråga om den som klagan gäller tillämpa sådan administrativ styrning som avses i 8 a kap. i förvaltningslagen. En flexibel tillsyn som baserar sig på att den övervakande myndigheten har tillräckligt omfattande prövningsrätt lämpar sig väl för medlingsverksamhet, som till sitt innehåll i huvudsak inte regleras i lag och som rättar sig efter parternas olika behov och omständigheter. I enlighet med förvaltningslagen får Institutet för hälsa och välfärds avgörande i ett ärende som gäller förvaltningsklagan inte överklagas genom besvär.

Skyldigheten att ordna tjänster inkluderar även uppföljning, främjande och utvecklande av medlingsverksamheten. Dessa uppgifter sköter Institutet för hälsa och välfärd redan i nuläget på basis av ett resultatavtal mellan social- och hälsovårdsministeriet och Institutet för hälsa och välfärd. De nya uppgifterna förutsätter dock att Institutet för hälsa och välfärd får mer resurser, varför det föreslås att det anslag som beviljats regionförvaltningsverken för skyldigheten att ordna medlingstjänster överförs i sin helhet till Institutet för hälsa och välfärd.

7 a §. *Tillsyn över ordnande av tjänster.* Det föreslås att det i medlingslagen tas in en ny 7 a § som gäller tillsyn över ordnandet av medlingstjänster. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska Valvira utöva tillsyn över ordnandet av medlingstjänster, dvs. i praktiken övervaka att Institutet för hälsa och välfärd uppfyller sin skyldighet enligt 7 § att se till att medlingstjänster är tillgängliga och ändamålsenligt genomförda i hela landet. Det är fråga om tillsyn i efterhand som baserar sig på eventuella klagomål och på vilken de bestämmelser om förvaltningsklagan i 8 a kap. i förvaltningslagen som det redogörs

för ovan tillämpas. Klagan får således anföras av var och en som t.ex. anser att Institutet för hälsa och välfärd inte har ordnat medlingstjänsten på ändamålsenligt sätt i ett visst område. Om Valvira anser att klagan är motiverad kan det i fråga om Institutet för hälsa och välfärd tillämpa den administrativa styrning som avses i förvaltningslagen. I enlighet med förvaltningslagen får Valvira avgöra i ett ärende som gäller förvaltningsklagan inte överklagas genom besvär.

8 §. Tillhandahållande av tjänsterna. Enligt 1 mom. i den gällande paragrafen ingår regionförvaltningsverket med en kommun eller med en annan offentlig eller en privat tjänsteleverantör ett avtal om tillhandahållande av medlingstjänsten. Eftersom skyldigheten att ordna medlingstjänster ska koncentreras till Institutet för hälsa och välfärd, ändras bestämmelsen så att Institutet för hälsa och välfärd ingår avtal med tjänsteleverantörerna om tillhandahållande av medlingstjänster.

Den gällande paragrafens 2 mom. gäller situationer där medlingstjänster inte kan tillhandahållas i ett visst område i enlighet med 1 mom. I detta fall ska regionförvaltningsverket tillhandahålla tjänsterna i området med hjälp av personal som det anställer eller på något annat sätt som det anser lämpligt. Bestämmelsen ändras så att motsvarande skyldighet gäller Institutet för hälsa och välfärd. Om Institutet för hälsa och välfärd blir tvunget att tillhandahålla tjänster i anslutning till medlingsverksamhet, har det i enlighet med 5 § 3 mom. i medlingsförordningen rätt att få ersättning av statens medel.

10 §. Behörighet som fordras av personer som deltar i medlingsverksamhet. I enlighet med rekommendationen om att skriva lagar föreslås det att hela paragrafen ändras, men i själva verket gäller ändringen endast paragrafens 1 mom. Enligt momentet kan till medlare utses personer som genomgått introduktionsutbildning i medlingsverksamhet och som också har sådan utbildning, skicklighet och erfarenhet som en framgångsrik skötsel av uppgiften förutsätter. För att det vid valet att medlare ska finnas mer spelrum än i nuläget ska det i bestämmelsen tas in ett omnämnande av att personen i övrigt ska lämna sig för uppgiften. Lämpligheten bedöms från fall

till fall, och i vissa fall kan t.ex. faktumet att personen tidigare begått allvarliga brott utgöra ett hinder för att personen utses till medlare. Dessutom kan en medlare befrias från sin uppgift, om det visar sig att personen inte längre lämpar sig för uppgiften. Eventuella orsaker kan t.ex. vara att medlaren har rusmedelsproblem, allvarliga mentala problem eller upprepade gånger uppför sig osakligt i medlingssituationer, eller att personen döms till fängelse. En person ska dock inte heller vid en brottmålsdom automatiskt befrias från sin uppgift, eftersom t.ex. en dom för äventyrande av trafiksäkerheten åtminstone inte i alla fall kan antas påverka personens förmåga att arbeta som medlare i tvistemål mellan människor.

Den person som är ansvarig för medlingsverksamheten beslutar om att en person ska utses till medlare och om att medlaren ska befrias från sin uppgift. Sådana beslut får enligt 23 § i medlingslagen överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

11 §. Ordning av kompletterande utbildning. Enligt den gällande paragrafen ska regionförvaltningsverken nationellt och lokalt sörja för ordnandet av kompletterande utbildning för personer som deltar i medlingsverksamhet. Bestämmelsen ändras så att skyldigheten att ordna kompletterande utbildning överförs från regionförvaltningsverken till Institutet för hälsa och välfärd. Institutet för hälsa och välfärd producerar utbildningshelheter som gäller medling, men får avtala om att den egentliga utbildningen ska ordnas av någon annan aktör, såsom universiteten.

12 §. Ersättning av statens medel. I enlighet med rekommendationen om att skriva lagar föreslås det att hela paragrafen ändras, men i själva verket gäller ändringen paragrafens 2—4 mom.

Den gällande paragrafens 2 mom. gäller fördelningen av ersättningen av statens medel mellan regionförvaltningsverken. Eftersom regionförvaltningsverken enligt propositionen inte längre ska ansvara för ordnandet av medlingstjänster, anges det i fortsättningen att ersättningens sammanlagda belopp betalas till Institutet för hälsa och välfärd för att användas till de kostnader som avses i 1 mom. Det är inte längre nödvändigt att före-

skriva om grunderna för fördelningen, eftersom Institutet för hälsa och välfärd är en riksomfattande myndighet och den därför får ersättningen i sin helhet. Dessutom görs en liten ändring av momentets språkdräkt.

Enligt 3 mom. i den gällande paragrafen ska regionförvaltningsverket betala ersättningen i förskott till tjänsteleverantörer som ordnar medling i förhållande till invånarantalet i tjänsteleverantörens verksamhetsområde samt områdets areal och brottsligheten där. Regionförvaltningsverket ska genom ett beslut fastställa den slutliga ersättningen till en tjänsteleverantör och den får vara högst lika stor som de faktiska kostnaderna för att ordna medlingsverksamheten. Bestämmelsen ändras så att ersättningen betalas i förskott och fastställs av Institutet för hälsa och välfärd. Fördelningen av medlen ska baseras på invånarantalet i tjänsteleverantörens verksamhetsområde samt områdets areal och brottsligheten där vid utgången av året före det år som föregått finansåret. I momentet föreskrivs det dessutom om hur kriterierna för fördelningen fastställs närmare. Grunderna är desamma som i 12 § 2 mom. i den gällande lagen när ersättning av statens medel fördelas mellan regionförvaltningsverken.

Bestämmelsen om bemyndigandet att utfärda förordning i 4 mom. i den gällande paragrafen ändras så att uttrycket fördelning av ersättning inte längre används, utan i stället används uttrycket betalning av ersättning. Detta görs eftersom ersättningen inte längre fördelas mellan regionförvaltningsverken, utan den betalas direkt till Institutet för hälsa och välfärd. Dessutom ändras hänvisningen till betalning av ersättning till regionförvaltningsverket i de fall som avses i 8 § 2 mom. så att den gäller betalning av ersättning till Institutet för hälsa och välfärd.

12 a §. Redovisning av kostnaderna samt återbetalning och omfördelning av ersättning som betalas av statens medel. Den gällande paragrafens 1 mom. gäller tjänsteleverantörens skyldighet att årligen lämna en redovisning till regionförvaltningsverket för kostnaderna för ordnande av medlingsverksamhet och betala tillbaka den oanvända delen av ersättningen av statens medel. Momentet ändras så att tjänsteleverantören i fortsättningen ska lämna redovisningen och betala tillbaka

det oanvända anslaget till Institutet för hälsa och välfärd. Också momentets språkdräkt ändras.

Enligt 2 mom. i den gällande paragrafen får regionförvaltningsverket dela ut återbetalade anslag till sådana tjänsteleverantörer inom sitt verksamhetsområde som har fått för liten ersättning i förhållande till de faktiska kostnaderna. Social- och hälsovårdsministeriet ska underrättas om anslag som har återbetalats och den andel av anslaget som har omfördelats, och det kan besluta att den andel som inte har delats ut ska överföras från ett regionförvaltningsverks verksamhetsområde till andra regionförvaltningsverks verksamhetsområden. Momentet ändras så att Institutet för hälsa och välfärd ansvarar för omfördelningen av ersättning. Ministeriet ska inte längre besluta om att den andel som inte har delats ut ska överföras från ett regionförvaltningsverks verksamhetsområde till andra regionförvaltningsverks verksamhetsområden, eftersom utdelningen av ersättning i fortsättningen inte är bunden till regionförvaltningsverken och deras indelning i verksamhetsområden.

I 3 mom. i den gällande lagen föreskrivs det om ärenden som nämns i paragrafen, och om vilka närmare bestämmelser får utfärdas genom förordning. Det är inte längre nödvändigt att genom förordning utfärda bestämmelser om överföring av den oanvända andelen, eftersom ministeriets möjlighet enligt 2 mom. att besluta om överföring av den oanvända andelen mellan regionförvaltningsverkens verksamhetsområden slopas.

12 b §. Tillämpning av statsunderstödslagen. Vid den ersättning av statens medel som avses i 12 § i medlingslagen är det inte fråga om statsunderstöd, men på ersättningen tillämpas dock vissa paragrafer i statsunderstödslagen (688/2001), och dessa räknas upp i 12 b § 1 mom. i medlingslagen. Enligt bestämmelsen i fråga ska på den ersättning som avses i medlingslagen tillämpas bl.a. 21 § i statsunderstödslagen, men 21 § i statsunderstödslagen innehåller dock en hänvisning till statsunderstödslagens 20 § om återbetalning av statsunderstöd.

Det föreslås en liten ändring av språkdräkten i inledningsfrasen i 12 b § 1 mom. i den gällande medlingslagen. Till momentet fogas

också en ny punkt, där det hänvisas till 20 § i statsunderstödslagen. I praktiken blir det endast första meningen i 20 § 1 mom. i statsunderstödslagen som ska tillämpas, och enligt den ska statsunderstödsdagaren utan dröjsmål betala tillbaka ett statsunderstöd eller en del av det som denne fått på felaktiga grunder, till för stort belopp eller uppenbart utan grund. Till övriga delar ska bestämmelserna om återbetalning av ersättning av statens medel i 12 a § i medlingslagen som specialbestämmelser tillämpas före 20 § i statsunderstödslagen. Dessutom föreslås en liten ändring av språkdräkten i 14 punkten.

Enligt 12 b § 2 mom. i den gällande medlingslagen betraktas som statsbidragsmyndighet i de bestämmelser som nämns i 1 mom. regionförvaltningsverket. I fortsättningen betalar Institutet för hälsa och välfärd ersättningen av statens medel till tjänsteleverantörerna, varför 2 mom. ändras så att som statsbidragsmyndighet betraktas Institutet för hälsa och välfärd.

14 §. Platsen för medling. I enlighet med rekommendationen om att skriva lagar föreslås det att hela paragrafen ändras, men i själva verket gäller ändringen endast paragrafens 3 mom., där det föreskrivs om vilken medlingsbyrå som ska behandla ett initiativ till medling, om medlingsbyråerna inte sinsemellan kan enas om det. Enligt den gällande bestämmelsen ska regionförvaltningsverket bestämma om ett ärende, om medlingsbyråerna ligger inom samma regionförvaltningsverks verksamhetsområde. Om medlingsbyråerna ligger i olika verksamhetsområden, bestämmer social- och hälsovårdsministeriet vilken byrå som ska behandla initiativet. Bestämmelsen ändras så att i konfliktsituationer bestämmer Institutet för hälsa och välfärd vilken medlingsbyrå som ska behandla initiativet till medling. Detta är fallet oberoende av om medlingsbyråerna ligger inom samma regionförvaltningsverks område eller inom olika regionförvaltningsverks områden, eftersom ordnandet av medling inte längre är bundet till regionförvaltningsverken. Dessutom görs en mindre ändring i momentets språkdräkt.

16 §. Medlingsbyråns uppgifter i anslutning till medlingsförfarandet. I enlighet med rekommendationen om att skriva lagar före-

slås det att hela paragrafen ändras, men i själva verket gäller ändringen endast 3 punkten, där det görs en mindre lagteknisk ändring, och 4 punkten. Enligt paragrafens 4 punkt ska en medlingsbyrå efter avslutad medling trots sekretessbestämmelser informera polis- eller åklagarmyndigheten om medlingens gång och resultat. I den regeringsproposition som ledde till att den ursprungliga medlingslagen stiftades (RP 93/2005 rd) föreslogs det att uppgifter om medlingens gång och slutresultat ska överlämnas till polis- eller åklagarmyndigheten endast i det fallet att dessa har tagit initiativet till medlingen. Lagutskottet ansåg dock i sitt betänkande (LaUB 13/2005 rd s. 9) att skyldigheten att överlämna uppgifter inte ska begränsas så att den gäller endast den polis- eller åklagarmyndighet som tagit initiativet till medlingen, eftersom det nämligen kan gå så att varken polis- eller åklagarmyndigheten får reda på saken om parterna självmant sökt medling. Lagutskottet föreslog att punkten ändras så att polis- eller åklagarmyndigheten alltid ska informeras om medlingen.

I praktiken har en så här omfattande skyldighet att överlämna uppgifter visat sig vara betungande särskilt för polisen, eftersom medlingsbyråerna har överlämnat uppgifter till polisen om sådana ärenden som behandlats vid medling som polisen inte har haft någon kännedom om. Det har t.ex. kunnat vara fråga om ett ärende som gäller ärekränkning som parterna i ärendet uttryckligen har velat behandla utanför det officiella systemet. Dessutom har en del av medlingsbyråerna lämnat uppgifter till polisen också om medling i tvister, trots att bestämmelserna i medlingslagen endast i tillämpliga delar gäller medling i tvister och det därför inte är nödvändigt att meddela polisen om medlingens gång och resultat vid medling i tvister. Polisen har dock varit tvungen att registrera och avgöra även sådana ärenden, vilket har tagit upp arbetstid hos polisen.

I bestämmelsen har det däremot inte beaktats att ett initiativ till medling kan ha kommit även från en barnskyddsmyndighet eller en annan myndighet inom socialvården. Till exempel enligt 24 § 2 mom. i barnskyddslagen (417/2007) ska det organ som ansvarar för socialvården vid behov hänvisa barnet till

medling enligt medlingslagen. Det är därför även för en myndighet inom socialvården viktigt att få information om huruvida dess initiativ har lett till medling. Av dessa orsaker ändras punkten så att information om medlingens gång och resultat ska lämnas till den myndighet som tagit initiativ till medlingen eller en annan myndighet vid vilken ett ärende som gäller medlingen vederligen är anhängigt. Det är tillräckligt att medlingsbyrån frågar parterna om ett ärende är anhängigt hos polisen, åklagaren eller vid andra myndigheter. En medlingsbyrå behöver inte i mer detalj än detta börja utreda ett ärendes eventuella anhängighet.

20 §. Sekretess och tystnadsplikt. I enlighet med rekommendationen om att skriva lagar föreslås det att hela paragrafen ändras, men i själva verket gäller ändringen endast paragrafens 2 mom. I momentet föreskrivs det om medlingsbyråns rätt att till regionförvaltningsverket lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling. Bestämmelsen ändras så att den gäller lämnande av uppgifter av detta slag till Institutet för hälsa och välfärd.

23 §. Sökande av ändring. I den gällande paragrafen föreskrivs det om sökande av ändring i beslut som regionförvaltningsverket, social- och hälsovårdsministeriet eller medlingsbyrån har fattat. Bestämmelsen ändras så att den i stället för regionförvaltningsverkets beslut gäller de beslut som Institutet för hälsa och välfärd har fattat med stöd av medlingslagen. Social- och hälsovårdsministeriet ska inte längre fatta beslut med stöd av 14 § 3 mom., och därför nämns ministeriet inte i paragrafen.

Dessutom ändras paragrafens struktur av lagtekniska skäl så att den inte längre innehåller en uppräkningslista av de beslut som är överklagbara. Rätten att söka ändring ska gälla alla beslut som Institutet för hälsa och välfärd eller en medlingsbyrå har fattat med stöd av medlingslagen, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Överklagbara beslut är därmed ett med stöd av 10 § 1 mom. fattat beslut om utnämnan- de av en person till medlare eller befrielse av en medlare från sin uppgift, ett med stöd av 15 § fattat beslut om inledande av medling i ett ärende, ett med stöd av 18 § 2 mom. fattat beslut om ett biträdes, en stödpersons eller en min-

derårig parts vårdnadshavares eller lagliga företrädarens deltagande i medlingen, ett med stöd av 19 § fattat beslut om avbrytande av medling och något eventuellt annat beslut som fattats med stöd av medlingslagen, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Omprövningsförfarandet tillämpas inte, eftersom det utan fog kan förlänga den totala behandlingstiden för ärenden.

I den gällande lagen finns inga bestämmelser om besvärstillstånd. Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 2 mom., enligt vilket sökande av ändring i förvaltningsdomstolens beslut förutsätter besvärstillstånd från högsta förvaltningsdomstolen. Medling baserar sig på frivillighet, och därför är rätten att överklaga hos förvaltningsdomstolen i ovan nämnda ärenden tillräcklig för att säkerställa de rättsskyddsgarantier som ärendets natur och vikt kräver.

24 §. Medlingsbyråns anmälningsskyldighet. Enligt den gällande paragrafen ska medlingsbyrån utan dröjsmål underrätta polis- eller åklagarmyndigheten om beslut genom vilket den har vägrat ta emot ett ärende för behandling eller avbrutit medlingen. I regeringens proposition om den ursprungliga medlingslagen föreslogs det att medlingsbyråns anmälningsskyldighet ska gälla endast den polis- eller åklagarmyndighet som har tagit initiativ till medlingen. Lagutskottet ansåg dock i sitt betänkande (LaUB 13/2005 rd s. 12) att anmälningsskyldigheten är alltför snäv eftersom polis- eller åklagarmyndigheten behöver få reda på den typen av beslut om förbud eller avbrytande också när parterna har anhållit om medling på eget initiativ.

Såsom det konstateras i motiveringen till 16 §, har en så här omfattande anmälningsskyldighet i praktiken visat sig vara betungande för främst polisen, eftersom medlingsbyråerna har informerat polisen om vägran att ta emot ett ärende för behandling eller avbrytande av medling, också i det fallet att ärendet inte alls har varit anhängigt hos polisen. Dessutom har en del av medlingsbyråerna meddelat polisen också om beslut som gällt medling i tvister, trots att bestämmelserna i medlingslagen endast i tillämpliga delar gäller medling i tvister och det därför inte är nödvändigt att meddela polisen om de beslut som gäller medling i tvister. I bestäm-

melsen har det däremot inte beaktats att ett initiativ till medling kan ha kommit även från en barnskyddsmyndighet eller en annan myndighet inom socialvården. Det är också för dessa myndigheter viktigt att få information om att ett ärende som de har lämnat till medling inte har behandlats eller att medlingen har avbrutits. Av dessa orsaker ändras bestämmelsen så att medlingsbyrån utan dröjsmål ska lämna information om beslut genom vilket den har vägrat ta emot ett ärende för behandling eller avbrutit medlingen till den myndighet som tagit initiativ till medlingen eller en annan myndighet vid vilken ett ärende som gäller medlingen veterligen är anhängigt. Det är tillräckligt att medlingsbyrån frågar parterna om ett ärende är anhängigt hos polisen, åklagaren eller vid andra myndigheter. En medlingsbyrå behöver inte i mer detalj än detta börja utreda ett ärendes eventuella anhängighet.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om den fördelning som avses i 2 mom. samt om hur den ersättning som avses i 3 mom. bestäms och betalningen av ersättning till regionförvaltningsverket i de fall som avses i 8 § 2 mom. ska enligt 12 § 4 mom. i den gällande medlingslagen utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt 12 a § 3 mom. i den gällande medlingslagen får närmare bestämmelser om innehållet i redovisningen av kostnaderna och hur den ska ges, återbetalning och omfördelning av ersättningen, överföring av outdelade andelar och om uppgifter enligt 2 mom. som ska lämnas till social- och hälsovårdsministeriet utfärdas genom förordning av statsrådet.

Det föreslås att nämnda moment ändras så att man i dem beaktar överföringen av skyldigheten att ordna medlingstjänster från regionförvaltningsverken till Institutet för hälsa och välfärd. Motsvarande ändringar görs i medlingsförordningens 4, 5 och 5 a § som utfärdats med stöd av 12 § 4 mom. och 12 a § 3 mom. i medlingslagen. Att skyldigheten att ordna tjänster koncentreras till Institutet för hälsa och välfärd innebär dessutom ett mot-

svarande behov av ändring i 2 § i medlingsförordningen.

3 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2016. Lagen inverkar på olika myndigheters budgetar, varför det är motiverat att den inte träder i kraft mitt under året. På detta sätt hinner man även vid Institutet för hälsa och välfärd förbereda sig på de nya uppgifterna enligt medlingslagen och för dem eventuellt anställa ny personal.

Avtalen om tillhandahållande av medlingstjänster är till sin karaktär i huvudsak sådana att de gäller tills vidare. För att trygga rätts-säkerheten föreslås det att i stället för regionförvaltningsverket ska Institutet för hälsa och välfärd bli part i de avtal om tillhandahållande av medlingstjänster som avses i 8 § i lagen. Båda är statliga myndigheter. Tjänsteleverantören har dock rätt att säga upp avtalet på grund av ändringen av avtalsparten. Uppsägningen ska meddelas senast sex månader innan lagändringen träder i kraft så att tjänsterna kan ordnas på ändamålsenligt sätt genast vid ingången av 2016.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Den ursprungliga medlingslagen har stiftats under den tid den gällande grundlagen (731/1999) har varit i kraft, men i förarbetena till lagen har man inte tagit ställning till överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter. Enligt 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtras andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning.

Liksom enligt den gällande lagen kommer kommunerna eller andra privata eller offentliga tjänsteleverantörer att även i fortsättningen tillhandahålla medlingstjänster på basis av uppdragsavtal som ingås med den myndighet som ansvarar för att ordna tjänsterna. Den som är ansvarig för medlingsverk-

samheten, medlingshandledaren och medlaren är personer som utövar offentlig makt (LaUB 13/2005 rd s. 6), även om den som är ansvarig för medlingsverksamheten och medlingshandledaren inte nödvändigtvis är tjänstemän, utan kan vara t.ex. anställda hos en förening, och medlarna sköter sina uppgifter som frivilligarbete. Att tillhandahållandet av medlingstjänsten överförs på andra än myndigheter är dock nödvändigt för en ändamålsenlig skötsel av medlingstjänsterna, eftersom det vid medling uttryckligen är fråga om en samhällelig konfliktlösning som sker

utanför myndighetsmaskineriet. Att uppgiften överförs på andra än myndigheter kan inte heller anses äventyra de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning, eftersom myndighetstillsyn utövas över tillhandahållandet och ordnandet av medlingstjänsterna. Enligt propositionen ska styrningen av och tillsynen över medlingsverksamheten dessutom effektiviseras.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om medling vid brott och i vissa tvister

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om medling vid brott och i vissa tvister (1015/2005) 7 och 8 §, 10—12 §, 12 a och 12 b §, 14, 16, 20, 23 och 24 §, av dem 7, 8, 11 och 23 § sådana de lyder i lag 1563/2009, 12, 12 a och 12 b § sådana de lyder i lag 966/2010 samt 14 och 20 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 1563/2009, samt *fogas* till lagen en ny 7 a § som följer:

7 §

Skyldighet att ordna tjänster

Institutet för hälsa och välfärd är skyldigt att ordna medlingsverksamhet så att tjänsten är tillgänglig och ändamålsenligt genomförd i hela landet.

7 a §

Tillsyn över ordnande av tjänster

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården utövar tillsyn över ordnandet av medlingstjänster.

8 §

Tillhandahållande av tjänsterna

Tjänsterna kan tillhandahållas så att Institutet för hälsa och välfärd

1) med en kommun ingår ett i 2 § 2 mom. i kommunallagen (365/1995) avsett uppdragsavtal, genom vilket kommunen förbinder sig att tillhandahålla tjänsten inom sitt område eller utöver sitt område också inom andra kommuners område eller delar av deras område så som avtalas enligt 9 §, eller

2) med en annan offentlig eller en privat tjänsteleverantör ingår ett avtal, genom vilket tjänsteleverantören förbinder sig att se till att

tjänsten tillhandahålls inom ett område om vilket det avtalas enligt 9 §.

Kan tjänster inte tillhandahållas i ett område i enlighet med 1 mom., ska Institutet för hälsa och välfärd tillhandahålla tjänsterna i området med hjälp av personal som det anställer eller på något annat sätt som det anser lämpligt.

10 §

Behörighet som fordras av personer som deltar i medlingsverksamhet

Personer ansvariga för medlingsverksamheten och medlingshandledare ska ha för uppgiften lämplig högskoleexamen. Av särskilda skäl kan man till uppgiften även utse andra personer som har god förtrogenhet med medlingsverksamhet samt planering och styrning av sådan verksamhet. Till medlare kan utses personer som genomgått introduktionsutbildning i medlingsverksamhet och som också har sådan utbildning, skicklighet och erfarenhet som en framgångsrik skötsel av uppgiften förutsätter och som i övrigt lämpar sig för uppgiften. Den person som är ansvarig för medlingsverksamheten beslutar om att en person ska utses till medlare och om att medlaren ska befrias från sin uppgift.

Närmare bestämmelser om behörighetsvillkor för de personer som avses i 1 mom. får utfärdas genom förordning av statsrådet.

11 §

Ordnande av kompletterande utbildning

Institutet för hälsa och välfärd ska nationellt och regionalt sörja för ordnandet av kompletterande utbildning för personer som deltar i medlingsverksamhet.

12 §

Ersättning av statens medel

Ersättning för kostnaderna för ordnandet av medlingsverksamhet betalas av statens medel. Det sammanlagda beloppet av den ersättning som betalas med statsmedel fastställs årligen till ett belopp som motsvarar de beräknade genomsnittliga kostnaderna för verksamheten med medlingsbyråer, ändamålsenlig tjänsteproduktion och den utbildning som är avsedd för personer som deltar i medlingsverksamhet.

Ersättningens sammanlagda belopp betalas till Institutet för hälsa och välfärd för att användas till de kostnader som avses i 1 mom.

Institutet för hälsa och välfärd ska betala ersättningen i förskott till de tjänsteleverantörer som avses i 8 § 1 mom. Fördelningen av medlen baseras på invånarantalet i tjänsteleverantörens verksamhetsområde samt områdets areal och brottsligheten där vid utgången av året före det år som föregått finansåret. Invånarantalet baseras på årsstatistiken från befolkningsdatasystemet, arealen på Lantmäteriverkets årsstatistik över arealen på landområden och sötvattensområden och brottsligheten på Statistikcentralens årsstatistik över brott som är straffbara enligt strafflagen (39/1889) och som har kommit till polisens kännedom. Med finansår avses i denna lag det kalenderår som ersättning beviljas för. Institutet för hälsa och välfärd ska genom ett beslut fastställa den slutliga ersättningen till en tjänsteleverantör och den får vara högst lika stor som de faktiska kostnaderna för att ordna medlingsverksamheten.

Närmare bestämmelser om hur den ersättning som avses i 3 mom. bestäms och betalningen av ersättning till Institutet för hälsa

och välfärd i de fall som avses i 8 § 2 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet.

12 a §

Redovisning av kostnaderna samt återbetalning och omfördelning av ersättning som betalts av statens medel

Tjänsteleverantören ska årligen lämna en redovisning till Institutet för hälsa och välfärd för det föregående finansårets kostnader för ordnande av medlingsverksamhet och betala tillbaka den oanvända delen av den ersättning som avses i 12 § 3 mom.

Institutet för hälsa och välfärd får dela ut återbetalade anslag till sådana tjänsteleverantörer som har fått för liten ersättning i förhållande till de faktiska kostnaderna. Social- och hälsovårdsministeriet ska underrättas om anslag som har återbetalats och den andel av anslaget som har omfördelats.

Närmare bestämmelser om innehållet i redovisningen av kostnaderna och hur den ska ges, återbetalning och omfördelning av ersättningen och om uppgifter enligt 2 mom. som ska lämnas till social- och hälsovårdsministeriet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

12 b §

Tillämpning av statsunderstödslagen

Följande bestämmelser i statsunderstödslagen (688/2001) tillämpas på de ersättningar som avses i 12 § 3 mom.:

1) 14 § som gäller statsunderstödstagarens skyldighet att lämna uppgifter,

2) 15 § som gäller statsbidragsmyndighetens tillsynsuppgift,

3) 16 § som gäller granskningsrätt för statsbidragsmyndigheten eller någon som myndigheten bemyndigat eller som bistår myndigheten samt granskningsförfarande och tjänsteansvar,

4) 17 § som gäller utförande av granskning och statsunderstödstagarens skyldighet att bistå vid granskningen,

5) 18 § som gäller statsbidragsmyndighetens rätt att få handräckning,

6) 20 § som gäller återbetalning av statsunderstöd,

7) 21 § som gäller skyldighet att återkräva statsunderstöd,

8) 22 § som gäller återkrav enligt prövning av statsunderstöd,

9) 25 § som gäller dröjsmålsränta på statsunderstöd,

10) 28 § som gäller tiden för återkrav av statsunderstöd,

11) 29 § 1 mom. som gäller förfallande av utbetalning av statsunderstöd,

12) 30 § som gäller kvittning av statsunderstöd som återbetalas eller återkrävs,

13) 31 § som gäller statsbidragsmyndighetens rätt att få information från andra myndigheter,

14) 32 § som gäller utlämnande av uppgifter,

15) 34 § som gäller ändringssökande i statsbidragsärenden.

Som sådan statsunderstödstagare som avses i de bestämmelser som nämns i 1 mom. betraktas i denna lag tjänsteleverantören och som statsbidragsmyndighet betraktas Institutet för hälsa och välfärd.

14 §

Platsen för medling

Ett initiativ till medling behandlas vid den medlingsbyrå inom vars område någon av parterna är bosatt och där medlingen med beaktande av parternas omständigheter kan ske smidigt. Ett initiativ kan också behandlas vid den byrå inom vars verksamhetsområde brottet har ägt rum.

En part kan alltid föra ett initiativ till medling till den medlingsbyrå inom vars verksamhetsområde han eller hon är bosatt. Om den medlingsbyrå som tagit emot initiativet inte tar upp initiativet till behandling, ska den utan dröjsmål överföra ärendet till en byrå som den i enlighet med 1 mom. anser vara lämplig att behandla initiativet.

Kan inte medlingsbyråerna sinsemellan enas om vilken av byråerna enligt 1 mom. som ska behandla initiativet, ska Institutet för hälsa och välfärd bestämma vid vilken medlingsbyrå initiativet ska behandlas.

16 §

Medlingsbyråns uppgifter i anslutning till medlingsförfarandet

När en medlingsbyrå har åtagit sig medlingen i ett ärende ska den

1) utse en medlare som är lämplig för uppgiften på grundval av sin erfarenhet och sina personliga egenskaper samt som inte är jävig på det sätt som avses i förvaltningslagen (434/2003),

2) med parternas medgivande skaffa de handlingar som behövs för medlingen från polis- eller åklagarmyndigheten, domstolen eller andra instanser,

3) se till att en tolk eller översättare skaffas, om en part inte behärskar det språk som används vid medlingen eller på grund av en hörsel-, syn- eller talskada eller av någon annan orsak inte kan förstå den diskussion som förs under medlingen eller göra sig förstådd i den,

4) efter avslutad medling trots sekretessbestämmelserna lämna information om medlingens gång och resultat till den myndighet som tagit initiativ till medlingen eller en annan myndighet vid vilken ett ärende som gäller medlingen veterligen är anhängigt.

20 §

Sekretess och tystnadsplikt

Bestämmelser om offentlighet för handlingar som medlaren eller medlingsbyrån innehar samt om tystnadsplikt för medlingsbyråns personal och andra som deltar i behandlingen av medlingsärenden finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Trots 14 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet fattar medlingsbyrån beslut om utlämnande av uppgifter ur en handling som hänför sig till medling och som en medlare eller medlingsbyrå innehar. I fråga om medlingsbyråns rätt att till Institutet för hälsa och välfärd lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling gäller 29 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Medlingsbyråns beslut i ärenden som avses i denna paragraf fattas av den person som är ansvarig för medlingsverksamheten. Bestämmelser om sökande av ändring i sådana beslut finns i 33 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

23 §

Sökande av ändring

Ändring i beslut som Institutet för hälsa och välfärd och medlingsbyrån har fattat med stöd av denna lag får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag.

Ändring i förvaltningsdomstolens beslut får sökas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Helsingfors den 4 december 2014

24 §

Medlingsbyråns anmälningsskyldighet

Medlingsbyrån ska utan dröjsmål lämna information om beslut genom vilket den har vägrat ta emot ett ärende för behandling eller avbrutit medlingen till den myndighet som tagit initiativ till medlingen eller en annan myndighet vid vilken ett ärende som gäller medlingen veterligen är anhängigt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Institutet för hälsa och välfärd blir när denna lag träder i kraft part i det avtal om tillhandahållande av tjänster som avses i denna lag i stället för regionförvaltningsverket, om inte tjänsteleverantören säger upp avtalet på grund av ändringen av avtalsparten. Uppsägningen ska ske senast sex månader innan denna lag träder i kraft.

Statsminister

ALEXANDER STUBB

Omsorgsminister *Susanna Huovinen*

Lag

om ändring av lagen om medling vid brott och i vissa tvister

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om medling vid brott och i vissa tvister (1015/2005) 7 och 8 §, 10—12 §, 12 a och 12 b §, 14, 16, 20, 23 och 24 §, av dem 7, 8, 11 och 23 § sådana de lyder i lag 1563/2009, 12, 12 a och 12 b § sådana de lyder i lag 966/2010 samt 14 och 20 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 1563/2009, samt
fogas till lagen en ny 7 a § som följer:

Gällande lydelse

7 §

Skyldighet att ordna tjänster

Regionförvaltningsverket är skyldigt att ordna medlingsverksamhet så att tjänsten är tillgänglig och ändamålsenligt genomförd inom verkets hela verksamhetsområde.

Föreslagen lydelse

7 §

Skyldighet att ordna tjänster

Institutet för hälsa och välfärd är skyldigt att ordna medlingsverksamhet så att tjänsten är tillgänglig och ändamålsenligt genomförd i *hela landet*.

7 a §

Tillsyn över ordnande av tjänster

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården utövar tillsyn över ordnandet av medlingstjänster.

8 §

Tillhandahållande av tjänsterna

Tjänsterna kan tillhandahållas så att regionförvaltningsverket

1) med en kommun ingår ett i 2 § 2 mom. i kommunallagen (365/1995) avsett uppdragsavtal, genom vilket kommunen förbinder sig att tillhandhålla tjänsten inom sitt område eller utöver sitt område också inom andra kommuners område eller delar av deras område så som avtalas enligt 9 §, eller

2) med en annan offentlig eller en privat tjänsteleverantör ingår ett avtal, genom vilket tjänsteleverantören förbinder sig att se till att tjänsten tillhandahålls inom ett område om vilket det avtalas enligt 9 §.

8 §

Tillhandahållande av tjänsterna

Tjänsterna kan tillhandahållas så att *Institutet för hälsa och välfärd*

1) med en kommun ingår ett i 2 § 2 mom. i kommunallagen (365/1995) avsett uppdragsavtal, genom vilket kommunen förbinder sig att tillhandhålla tjänsten inom sitt område eller utöver sitt område också inom andra kommuners område eller delar av deras område så som avtalas enligt 9 §, eller

2) med en annan offentlig eller en privat tjänsteleverantör ingår ett avtal, genom vilket tjänsteleverantören förbinder sig att se till att tjänsten tillhandahålls inom ett område om vilket det avtalas enligt 9 §.

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

Kan tjänster inte tillhandahållas i ett område i enlighet med 1 mom., ska regionförvaltningsverket tillhandahålla tjänsterna i området med hjälp av personal som det anställer eller på något annat sätt som det anser lämpligt.

Kan tjänster inte tillhandahållas i ett område i enlighet med 1 mom., ska *Institutet för hälsa och välfärd* tillhandahålla tjänsterna i området med hjälp av personal som det anställer eller på något annat sätt som det anser lämpligt.

10 §

10 §

*Behörighet som fordras av personer som deltar i medlingsverksamhet**Behörighet som fordras av personer som deltar i medlingsverksamhet*

Personer ansvariga för medlingsverksamheten och medlingshandledare skall ha för uppgiften lämplig högskoleexamen. Av särskilda skäl kan man till uppgiften även utse andra personer som har god förtrogenhet med medlingsverksamhet samt planering och styrning av sådan verksamhet. Till medlare kan utses personer som genomgått introduktionsutbildning i medlingsverksamhet och som också har sådan utbildning, skicklighet och erfarenhet som en framgångsrik skötsel av uppgiften förutsätter.

Personer ansvariga för medlingsverksamheten och medlingshandledare ska ha för uppgiften lämplig högskoleexamen. Av särskilda skäl kan man till uppgiften även utse andra personer som har god förtrogenhet med medlingsverksamhet samt planering och styrning av sådan verksamhet. Till medlare kan utses personer som genomgått introduktionsutbildning i medlingsverksamhet och som också har sådan utbildning, skicklighet och erfarenhet som en framgångsrik skötsel av uppgiften förutsätter *och som i övrigt lämpar sig för uppgiften. Den person som är ansvarig för medlingsverksamheten beslutar om att en person ska utses till medlare och om att medlaren ska befrias från sin uppgift.*

Närmare bestämmelser om behörighetsvillkor för de personer som avses i 1 mom. kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om behörighetsvillkor för de personer som avses i 1 mom. får utfärdas genom förordning av statsrådet.

11 §

11 §

*Ordnande av kompletterande utbildning**Ordnande av kompletterande utbildning*

Regionförvaltningsverken ska nationellt och lokalt sörja för ordnandet av kompletterande utbildning för personer som deltar i medlingsverksamhet.

Institutet för hälsa och välfärd ska nationellt och regionalt sörja för ordnandet av kompletterande utbildning för personer som deltar i medlingsverksamhet.

12 §

12 §

*Ersättning av statens medel**Ersättning av statens medel*

Ersättning för kostnaderna för ordnandet av medlingsverksamhet betalas av statens medel. Det sammanlagda beloppet av den ersättning som betalas med statsmedel fastställs årligen till ett belopp som motsvarar de beräknade genomsnittliga kostnaderna för verksamheten med medlingsbyråer, ändamålsenlig tjänste-

Ersättning för kostnaderna för ordnandet av medlingsverksamhet betalas av statens medel. Det sammanlagda beloppet av den ersättning som betalas med statsmedel fastställs årligen till ett belopp som motsvarar de beräknade genomsnittliga kostnaderna för verksamheten med medlingsbyråer, ändamålsen-

produktion och den utbildning som är avsedd för personer som deltar i medlingsverksamhet.

Ersättningens sammanlagda belopp fördelas mellan regionförvaltningsverken för att användas till de kostnader som avses i 1 mom. Grunderna för fördelningen är invånarantalet i regionförvaltningsverkets verksamhetsområde samt områdets areal och brottsligheten där vid utgången av året före det år som föregått finansåret. Invånarantalet baseras på årsstatistiken från befolkningsdatasystemet, arealen på Lantmäteriverkets årsstatistik över arealen på landområden och sötvattensområden och brottsligheten på Statistikcentralens årsstatistik över brott som är straffbara enligt strafflagen (39/1889) och som har kommit till polisens kännedom. Med finansår avses i denna lag det kalenderår som ersättning beviljas för.

Regionförvaltningsverket ska betala ersättningen i förskott till tjänsteleverantörer enligt 8 § 1 mom. i förhållande till invånarantalet i tjänsteleverantörens verksamhetsområde samt områdets areal och brottsligheten där. Regionförvaltningsverket ska genom ett beslut fastställa den slutliga ersättningen till en tjänsteleverantör och den får vara högst lika stor som de faktiska kostnaderna för att ordna medlingsverksamheten.

Närmare bestämmelser om den *fördelning som avses i 2 mom. samt om hur den ersättning som avses i 3 mom. bestäms och betalningen av ersättning till regionförvaltningsverket i de fall som avses i 8 § 2 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet.*

12 a §

Redovisning av kostnaderna samt återbetalning och omfördelning av ersättning som betalats av statens medel

Tjänsteleverantören ska årligen lämna en redovisning till regionförvaltningsverket för det föregående finansårets kostnader för ordnande av medlingsverksamhet och betala tillbaka den oanvända delen av den ersättning som avses 12 § 3 mom.

Regionförvaltningsverket får dela ut återbetalade anslag till sådana tjänsteleverantörer inom sitt verksamhetsområde som har fått för

lig tjänsteproduktion och den utbildning som är avsedd för personer som deltar i medlingsverksamhet.

Ersättningens sammanlagda belopp *betalas till Institutet för hälsa och välfärd* för att användas till de kostnader som avses i 1 mom.

Institutet för hälsa och välfärd ska betala ersättningen i förskott till de tjänsteleverantörer som avses i 8 § 1 mom. Fördelningen av medlen baseras på invånarantalet i tjänsteleverantörens verksamhetsområde samt områdets areal och brottsligheten där vid utgången av året före det år som föregått finansåret. Invånarantalet baseras på årsstatistiken från befolkningsdatasystemet, arealen på Lantmäteriverkets årsstatistik över arealen på landområden och sötvattensområden och brottsligheten på Statistikcentralens årsstatistik över brott som är straffbara enligt strafflagen (39/1889) och som har kommit till polisens kännedom. Med finansår avses i denna lag det kalenderår som ersättning beviljas för. Institutet för hälsa och välfärd ska genom ett beslut fastställa den slutliga ersättningen till en tjänsteleverantör och den får vara högst lika stor som de faktiska kostnaderna för att ordna medlingsverksamheten.

Närmare bestämmelser om hur den ersättning som avses i 3 mom. bestäms och betalningen av ersättning till *Institutet för hälsa och välfärd* i de fall som avses i 8 § 2 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet.

12 a §

Redovisning av kostnaderna samt återbetalning och omfördelning av ersättning som betalats av statens medel

Tjänsteleverantören ska årligen lämna en redovisning till *Institutet för hälsa och välfärd* för det föregående finansårets kostnader för ordnande av medlingsverksamhet och betala tillbaka den oanvända delen av den ersättning som avses i 12 § 3 mom.

Institutet för hälsa och välfärd får dela ut återbetalade anslag till sådana tjänsteleverantörer som har fått för liten ersättning i förhål-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

liten ersättning i förhållande till de faktiska kostnaderna. Social- och hälsovårdsministeriet ska underrättas om anslag som har återbetalats och den andel av anslaget som har omfördelats. *Ministeriet kan besluta att den andel som inte har delats ut ska överföras från ett regionförvaltningsverks verksamhetsområde till andra regionförvaltningsverks verksamhetsområden.*

Närmare bestämmelser om innehållet i redovisningen av kostnaderna och hur den ska ges, återbetalning och omfördelning av ersättningen, *överföring av outdelade andelar* och om uppgifter enligt 2 mom. som ska lämnas till social- och hälsovårdsministeriet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

12 b §

Tillämpning av statsunderstödslagen

Följande bestämmelser i statsunderstödslagen (688/2001) tillämpas på motsvarande sätt på ersättningar som avses i 12 § 3 mom.:

- 1) 14 § som gäller statsunderstödstagarens skyldighet att lämna uppgifter,
- 2) 15 § som gäller statsbidragsmyndighetens tillsynsuppgift,
- 3) 16 § som gäller granskningsrätt för statsbidragsmyndigheten eller någon som myndigheten bemyndigat eller som bistår myndigheten samt granskningsförfarande och tjänsteansvar,
- 4) 17 § som gäller utförande av granskning och statsunderstödstagarens skyldighet att bistå vid granskningen,
- 5) 18 § som gäller statsbidragsmyndighetens rätt att få handräckning,
- 6) 21 § som gäller skyldighet att återkräva statsunderstöd,
- 7) 22 § som gäller återkrav enligt prövning av statsunderstöd,
- 8) 25 § som gäller dröjsmålsränta på statsunderstöd,
- 9) 28 § som gäller tiden för återkrav av statsunderstöd,
- 10) 29 § 1 mom. som gäller förfallande av utbetalning av statsunderstöd,
- 11) 30 § som gäller kvittning av statsunderstöd som återbetalas eller återkrävs,
- 12) 31 § som gäller statsbidragsmyndighetens rätt att få information från andra myn-

lande till de faktiska kostnaderna. Social- och hälsovårdsministeriet ska underrättas om anslag som har återbetalats och den andel av anslaget som har omfördelats.

Närmare bestämmelser om innehållet i redovisningen av kostnaderna och hur den ska ges, återbetalning och omfördelning av ersättningen och om uppgifter enligt 2 mom. som ska lämnas till social- och hälsovårdsministeriet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

12 b §

Tillämpning av statsunderstödslagen

Följande bestämmelser i statsunderstödslagen (688/2001) tillämpas på de ersättningar som avses i 12 § 3 mom.:

- 1) 14 § som gäller statsunderstödstagarens skyldighet att lämna uppgifter,
- 2) 15 § som gäller statsbidragsmyndighetens tillsynsuppgift,
- 3) 16 § som gäller granskningsrätt för statsbidragsmyndigheten eller någon som myndigheten bemyndigat eller som bistår myndigheten samt granskningsförfarande och tjänsteansvar,
- 4) 17 § som gäller utförande av granskning och statsunderstödstagarens skyldighet att bistå vid granskningen,
- 5) 18 § som gäller statsbidragsmyndighetens rätt att få handräckning,
- 6) 20 § som gäller återbetalning av statsunderstöd,
- 7) 21 § som gäller skyldighet att återkräva statsunderstöd,
- 8) 22 § som gäller återkrav enligt prövning av statsunderstöd,
- 9) 25 § som gäller dröjsmålsränta på statsunderstöd,
- 10) 28 § som gäller tiden för återkrav av statsunderstöd,
- 11) 29 § 1 mom. som gäller förfallande av utbetalning av statsunderstöd,
- 12) 30 § som gäller kvittning av statsunderstöd som återbetalas eller återkrävs,

digheter,

13) 32 § som gäller utlämnande av uppgifter, och

14) 34 § som gäller ändringssökande i statsbidragsärenden.

Som sådan statsunderstödsdagare som avses i de bestämmelser som nämns i 1 mom. betraktas i denna lag tjänsteleverantören och som statsbidragsmyndighet betraktas regionförvaltningsverket.

14 §

Platsen för medling

Ett initiativ till medling behandlas vid den medlingsbyrå inom vars område någon av parterna är bosatt och där medlingen med beaktande av parternas omständigheter kan ske smidigt. Ett initiativ kan också behandlas vid den byrå inom vars verksamhetsområde brottet har ägt rum.

En part kan alltid föra ett initiativ till medling till den medlingsbyrå inom vars verksamhetsområde han eller hon är bosatt. Om den medlingsbyrå som tagit emot initiativet inte tar upp initiativet till behandling, skall den utan dröjsmål överföra ärendet till en byrå som den i enlighet med 1 mom. anser vara lämplig att behandla initiativet.

Kan inte medlingsbyråerna sinsemellan enas om vilken av byråerna enligt 1 mom. som ska behandla initiativet, ankommer behandlingen av initiativet på den medlingsbyrå som regionförvaltningsverket bestämmer, om medlingsbyråerna ligger inom samma regionförvaltningsverks verksamhetsområde. Om medlingsbyråerna ligger i olika verksamhetsområden, bestämmer social- och hälsovårdsministeriet vilken byrå som ska behandla initiativet.

16 §

Medlingsbyråns uppgifter i anslutning till medlingsförfarandet

När en medlingsbyrå har åtagit sig medlingen i ett ärende skall den

13) 31 § som gäller statsbidragsmyndighetens rätt att få information från andra myndigheter,

14) 32 § som gäller utlämnande av uppgifter,

15) 34 § som gäller ändringssökande i statsbidragsärenden.

Som sådan statsunderstödsdagare som avses i de bestämmelser som nämns i 1 mom. betraktas i denna lag tjänsteleverantören och som statsbidragsmyndighet betraktas *Institutet för hälsa och välfärd*.

14 §

Platsen för medling

Ett initiativ till medling behandlas vid den medlingsbyrå inom vars område någon av parterna är bosatt och där medlingen med beaktande av parternas omständigheter kan ske smidigt. Ett initiativ kan också behandlas vid den byrå inom vars verksamhetsområde brottet har ägt rum.

En part kan alltid föra ett initiativ till medling till den medlingsbyrå inom vars verksamhetsområde han eller hon är bosatt. Om den medlingsbyrå som tagit emot initiativet inte tar upp initiativet till behandling, ska den utan dröjsmål överföra ärendet till en byrå som den i enlighet med 1 mom. anser vara lämplig att behandla initiativet.

Kan inte medlingsbyråerna sinsemellan enas om vilken av byråerna enligt 1 mom. som ska behandla initiativet, ska *Institutet för hälsa och välfärd* bestämma vid vilken medlingsbyrå initiativet ska behandlas.

16 §

Medlingsbyråns uppgifter i anslutning till medlingsförfarandet

När en medlingsbyrå har åtagit sig medlingen i ett ärende ska den

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1) utse en medlare som är lämplig för uppgiften på grundval av sin erfarenhet och sina personliga egenskaper samt som inte är jävig på det sätt som avses i förvaltningslagen (434/2003),

2) med parternas medgivande skaffa de handlingar som behövs för medlingen från polis- eller åklagarmyndigheten, domstolen eller andra instanser,

3) se till att en tolk eller översättare skaffas, om en part inte behärskar det språk som används vid medlingen eller på grund av en hörsel-, syn- eller talskada eller av någon annan orsak inte kan förstå den diskussion som förs under medlingen eller göra sig förstådd i den, *samt*

4) efter avslutad medling *utan hinder av sekretessbestämmelser informera polis- eller åklagarmyndigheten om medlingens gång och resultat.*

1) utse en medlare som är lämplig för uppgiften på grundval av sin erfarenhet och sina personliga egenskaper samt som inte är jävig på det sätt som avses i förvaltningslagen (434/2003),

2) med parternas medgivande skaffa de handlingar som behövs för medlingen från polis- eller åklagarmyndigheten, domstolen eller andra instanser,

3) se till att en tolk eller översättare skaffas, om en part inte behärskar det språk som används vid medlingen eller på grund av en hörsel-, syn- eller talskada eller av någon annan orsak inte kan förstå den diskussion som förs under medlingen eller göra sig förstådd i den,

4) efter avslutad medling *trots sekretessbestämmelserna lämna information om medlingens gång och resultat till den myndighet som tagit initiativ till medlingen eller en annan myndighet vid vilken ett ärende som gäller medlingen veterligen är anhängigt.*

20 §

20 §

*Sekretess och tystnadsplikt**Sekretess och tystnadsplikt*

I fråga om offentlighet för handlingar som medlaren eller medlingsbyrån innehar samt tystnadsplikt för medlingsbyråns personal och andra som deltar i behandlingen av medlingsärenden gäller lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Utan hinder av vad som föreskrivs i 14 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet fattar medlingsbyrån beslut om utlämnande av uppgifter ur en handling som hänför sig till medling och som en medlare eller medlingsbyrån innehar. I fråga om medlingsbyråns rätt att till regionförvaltningsverket lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling gäller 29 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Medlingsbyråns beslut i ärenden som avses i denna paragraf fattas av den person som är ansvarig för medlingsverksamheten. Dessa beslut får överklagas enligt 33 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Bestämmelser om offentlighet för handlingar som medlaren eller medlingsbyrån innehar samt om tystnadsplikt för medlingsbyråns personal och andra som deltar i behandlingen av medlingsärenden finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Trots 14 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet fattar medlingsbyrån beslut om utlämnande av uppgifter ur en handling som hänför sig till medling och som en medlare eller medlingsbyrån innehar. I fråga om medlingsbyråns rätt att till *Institutet för hälsa och välfärd* lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling gäller 29 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Medlingsbyråns beslut i ärenden som avses i denna paragraf fattas av den person som är ansvarig för medlingsverksamheten. *Bestämmelser om sökande av ändring i sådana beslut finns i 33 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.*

23 §

Sökande av ändring

Beslut som regionförvaltningsverket eller social- och hälsovårdsministeriet har fattat med stöd av 14 § 3 mom. och beslut som medlingsbyrån har fattat med stöd av 15 § 1 mom., 18 § 2 mom. och 19 § överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen i enlighet med förvaltningsprocesslagen.

24 §

Medlingsbyråns anmälningsskyldighet

Medlingsbyrån skall utan dröjsmål underätta polis- eller åklagarmyndigheten om beslut genom vilket den har vägrat ta emot ett ärende för behandling eller avbrutit medlingen.

23 §

Sökande av ändring

Ändring i beslut som Institutet för hälsa och välfärd och medlingsbyrån har fattat med stöd av denna lag får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag.

Ändring i förvaltningsdomstolens beslut får sökas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

24 §

Medlingsbyråns anmälningsskyldighet

Medlingsbyrån ska utan dröjsmål lämna information om beslut genom vilket den har vägrat ta emot ett ärende för behandling eller avbrutit medlingen till den myndighet som tagit initiativ till medlingen eller en annan myndighet vid vilken ett ärende som gäller medlingen veterligen är anhängigt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Institutet för hälsa och välfärd blir när denna lag träder i kraft part i det avtal om tillhandahållande av tjänster som avses i denna lag i stället för regionförvaltningsverket, om inte tjänsteleverantören säger upp avtalet på grund av ändringen av avtalsparten. Uppsägningen ska ske senast sex månader innan denna lag träder i kraft.